

**REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE**

**Številka: Su-139/00-1
Datum: 18. 12. 2000**

POROČILO O DELU USTAVNEGA SODIŠČA ZA LETO 2000

I. UVOD

Po določbi prvega odstavka 53. člena Poslovnika Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 49/98) skrbi za javnost dela Ustavnega sodišča predsednik. Javnost dela Ustavnega sodišča zagotavlja z javno predstavitvijo poročila o delu sodišča v preteklem letu in s tiskovnimi konferencami. V skladu s tem je pripravljeno poročilo o delu za leto 2000. V poročilu so kratko predstavljene pomembnejše odločbe Ustavnega sodišča, izdane v tem letu, posebej je opozorjeno na problematiko spoštovanja odločb Ustavnega sodišča. Gibanje števila zadev v tem letu je predstavljeno s primerjavo za zadnjih pet let, s tem da se podatki za letošnje leto nanašajo na čas prvih enajstih mesecev. Pri tem velja že uvodoma opozoriti na to, da bi zgolj suhoparna primerjava statističnih podatkov, ki ne bi upoštevala v poročilu predstavljenih vsebinskih vidikov, lahko prikazala napačno sliko o obsegu dela Ustavnega sodišča.

Poleg navedenega poročilo kratko predstavlja dostopnost odločitev Ustavnega sodišča javnosti, prikazuje dejavnost Ustavnega sodišča na področju mednarodnega sodelovanja in predstavlja kadrovsko strukturo Ustavnega sodišča. Poročilo, tako kot že v preteklem letu, posebej opozarja na prostorsko stisko Ustavnega sodišča, saj po šestih letih še vedno ni realiziran sklep Vlade Republike Slovenije, po katerem naj bi bilo za delo Ustavnega sodišča namenjeno drugo nadstropje stavbe na Cankarjevi 5. Pri tem je treba posebej opozoriti, da je izvršilna oblast v državi dolžna zagotoviti prostore za delo sodne oblasti, tako da ta lahko izvršuje sodno funkcijo v skladu z ustavno zagotovljenimi jamstvi.

Ustavno sodišče je samostojen predlagatelj proračuna in tudi samo odloča o porabi sredstev za delo, ki so mu v proračunu zagotovljena. To je nujen sestavni del njegovega ustavno določenega neodvisnega položaja. S finančnim poslovanjem Ustavnega sodišča se poročilo ne ukvarja posebej. Želim pa opozoriti na to, da je v skladu z določbo tretjega odstavka 8. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94) Računsko sodišče Republike Slovenije v letošnjem letu opravilo revizijo poslovanja Ustavnega sodišča v letu 1999. Računsko sodišče je 15. 11. 2000 izdalo pozitivno mnenje o izkazu izdatkov Ustavnega sodišča v zaključnem računu za

leto 1999 in pozitivno mnenje o izvrševanju finančnega načrta Ustavnega sodišča za leto 1999.

II. POMEMBNEJŠE ODLOČITVE V LETU 2000

Medtem ko se je Ustavno sodišče v prvih letih po sprejemu Ustave precej ukvarjalo z vprašanji, povezanimi z organizacijo državne oblasti in načelom delitve oblasti ter vzpostavljanjem lokalne samouprave in tipično tranzicijskimi zadevami (denacionalizacija, lastninjenje), pa se v zadnjem času vse bolj ukvarja prav z vprašanji, v katerih se osredotoča na pravna stališča glede varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin. To velja za oceno ustavnosti predpisov, v kateri se pogosto zatrjuje neskladnost z Ustavo prav z vidika tistih določb, ki urejajo človekove pravice in temeljne svoboščine. Na to pa kaže tudi povečanje števila ustavnih pritožb, ki jih Ustavno sodišče prejme v delo, v primerjavi s številom zadev za oceno ustavnosti predpisov, kar je podrobneje predstavljeno v poglavju o gibanju števila zadev.

Pri spremljanju odločb Ustavnega sodišča v strokovni javnosti je bilo sicer mogoče v letošnjem letu zaslediti komentarje odločitev Ustavnega sodišča. Vendar so ti komentarji še vedno redki. Strokovne razprave o odločbah Ustavnega sodišča lahko samo prispevajo h kvalitetnejšemu delu Ustavnega sodišča in želeli si je, da bi jih bilo več. V nasprotju s strokovnim tiskom pa je v drugih sredstvih javnega obveščanja, predvsem dnevnem tisku, v zadnjem času mogoče opaziti le še kratke predstavitve nekaterih odločitev Ustavnega sodišča, ne pa komentarjev odločitev. Opazna sprememba v poročanju medijev je tudi ta, da v poročilih o posameznih zadevah praviloma ne omenjajo ločenih mnenj, njihove vsebine pa sploh ne povzemajo.

1. Pri tem ni prav nič narobe, če se v komentarjih pojavljajo tudi povsem nasprotujoča si stališča o odločitvi Ustavnega sodišča, kakor so se pojavila na primer glede odločbe št. U-I-302/97 z dne 15. 6. 2000 (Uradni list RS, št. 61/2000). Z njo je Ustavno sodišče odločilo, da je prvi odstavek 79. člena Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju v neskladju z Ustavo in naložilo zakonodajalcu, naj neskladnost v enem letu odpravi. Odločitev je pomembna s stališča razmerja med ustavnimi pravicami - pravico delavcev do soodločanja na eni strani in pravicama do lastnine in svobodne gospodarske pobude na drugi strani.

Zakonska ureditev po presoji Ustavnega sodišča ni v neskladju z Ustavo, kolikor predvideva kot način sodelovanja delavcev pri upravljanju tudi sodelovanje njihovih predstavnikov v nadzornem svetu večjih delniških družb. Vendar v delu, kjer določa najmanj polovično število predstavnikov delavcev v nadzornem svetu, prekomerno (nesorazmerno) poseže v pravico lastnikov (delničarjev) do lastnine in svobodne gospodarske pobude. Zakonodajalec bo moral v danem roku ponovno pretehtati interese in pravice obeh strani in neustavno ureditev dopolniti ali spremeniti tako, da pravica delavcev do soodločanja ne bo nesorazmerno omejevala pravice do lastnine in do svobodne gospodarske pobude oziroma posegala vanju.

2. Z vidika dovoljenosti poseganja v lastninsko pravico je treba posebej omeniti še odločbo št. U-I-313/98 z dne 16. 3. 2000 (Uradni list RS, št. 33/2000 in OdlUS IX, 60), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da drugi odstavek 9. člena Zakona o obrambi ter prvi in četrti odstavek 25. člena Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami niso v neskladju z Ustavo, da pa so v neskladju z Ustavo četrti odstavek 11. člena Zakona o obrambi, drugi in tretji odstavek 25. člena ter tretji odstavek 30. člena Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami ter Uredba o izvajanju materialne dolžnosti za potrebe obrambe, zaščite, reševanja in pomoči.

Ustavno sodišče je presodilo, da določitev tako imenovane materialne dolžnosti v miru zaradi pregledov in vaj kakor tudi zaradi zaščite, reševanj in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah sama po sebi ne predstavlja nedopustnega posega v lastninsko pravico. V delu, v katerem je bila ugotovljena protiustavnost, je ta posledica kršitve načela legalitete, s katerim se opredeljuje razmerje med zakonom in izvršilnim predpisom, ter kršitve načel pravne države, ki zahtevajo, da so predpisi jasni in nedvoumni.

3. Prav v zadnjem času je bil objavljen v strokovnem tisku obsežen komentar odločbe št. Up-78/00 z dne 29. 6. 2000 (Uradni list RS, št. 66/2000), izdane v ustavni pritožbi, v kateri se je Ustavno sodišče prvič srečalo z vprašanjem azila. V njej je Ustavno sodišče okvirno opredelilo merila, po katerih bo presojo enake zadeve v prihodnje. V tej ustavni pritožbi je pritožnik uspel zaradi ugotovljene kršitve pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, ker sta bili v postopku za pridobitev azila izdani odločbi (Ministrstva za notranje zadeve in Upravnega sodišča) v delu, v katerem sta utemeljevali obstoj subjektivne ogroženosti pritožnika, neobrazloženi. Ker ni bila napravljena ne ta ocena ne ocena o obstoju objektivne ogroženosti glede na stanje v državi, katere državljan je pritožnik, Ustavno sodišče v tem primeru ni moglo presojati, ali je bila v tem postopku kršena tudi pritožnikova pravica iz 18. člena Ustave (prepoved mučenja), kakor je zatrjeval pritožnik. Sodba Upravnega sodišča je bila z odločbo Ustavnega sodišča razveljavljena in zadeva vrnjena v novo odločanje temu sodišču.

4. Z vidika varstva človekovih pravic velja omeniti še odločbo št. Up-203/97 z dne 16. 3. 2000 (OdlUS IX, 133), s katero je Ustavno sodišče razveljavilo pravnomočno kazensko sodbo glede odločbe o kazni v delu, v katerem je bila izrečena kazen izgona tujca z ozemlja Republike Slovenije. Pritožnikov očitok o kršitvi 28. člena Ustave (načelo zakonitosti v kazenskem pravu) je bil utemeljen. Kaznivo dejanje je bilo storjeno v letu 1990, ko je veljal Kazenski zakon RS, ki je predvideval varstveni ukrep izgona tujca iz države. V Kazenskem zakoniku, na podlagi katerega je bila pritožniku izrečena kazen, pa je izgon tujca iz države opredeljen kot stranska kazen. Kot odločilno je Ustavno sodišče štelo okoliščino, da v času storitve kaznivega dejanja pritožniku ni bilo mogoče izreči niti varnostnega ukrepa niti kazni izgona tujca iz države, ker v tistem času pritožnik ni bil tujec, ampak državljan tedanje države SFRJ.

5. Odločbo št. U-I-295/99 z dne 18. 5. 2000 (Uradni list RS, št. 54/2000 in OdlUS IX, 442) velja omeniti z dveh vidikov. Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, katerega določbe so bile v tej zadevi predmet presoje, je zakonodajalec sprejel potem, ko je Ustavno sodišče z odločbo št. U-I-284/94 z dne 4. 2. 1999 (Uradni list RS, št. 14/99 in OdlUS VIII, 22) ugotovilo neskladnost Zakona o tujcih z Ustavo. Ustavno sodišče je ugotovilo, da je Zakon o tujcih v neskladju z Ustavo zato, ker ne določa pogojev za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje oseb iz drugega odstavka 81. člena tega zakona po preteku roka, v katerem bi lahko zaprosile za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije, če tega niso storile, ali po dnevu, ko je postala odločba o nesprejemu v državljanstvo Republike Slovenije dokončna. Zakonodajalcu je tedaj določilo šestmesečni rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti. Gre torej za primer, ko se je zakonodajalec odzval na odločbo Ustavnega sodišča, vprašanje pa je, ali je pri novem zakonskem urejanju upošteval razloge, zaradi katerih je bila poprejšnja odsotnost ureditve tega vprašanja spoznana za protiustavno. Z odločbo št. U-I-295/99 je Ustavno sodišče razveljavilo prvo alineo 3. člena s takojšnjim učinkom ter drugo in tretjo alineo 3. člena zgoraj navedenega zakona z odložnim rokom enega leta. Razlog za razveljavitev je bila ugotovljena kršitev načela varstva zaupanja v pravo, ki je eno od načel pravne države, ter kršitev enakosti pred zakonom in sicer zaradi določitve

pogojev v prvih treh alineah 3. člena navedenega zakona, ki so strožji od pogojev za odpoved stalnega prebivanja tujcev. Poleg tega pa Zakon tudi ni dal pooblastila za odločanje po prostem preudarku in ni določil okoliščin, ki bi jih upravni organ upošteval kot odločilne okoliščine pri presoji, ali naj dovoljenje za stalno prebivanje izda kljub obstoju pogojev, ki jih Zakon določa za neizdajo dovoljenja.

6. V odločbi št. U-I-200/00 z dne 28. 9. 2000 (Uradni list RS, št. 94/2000) je Ustavno sodišče v postopku za oceno ustavnosti predpisa, začetem na podlagi drugega odstavka 59. člena Zakona o Ustavnem sodišču, razveljavilo 30. člen Zakona o zatočišču, ki je v nasprotju z načelom legalitete vseboval pooblastilo Vladi, da z Uredbo določi, kateri državljani Bosne in Hercegovine, ki so bili zaradi razmer v tej državi pred uveljavitvijo Zakona evidentirani pri Rdečem križu Slovenije, lahko pridobijo začasno zatočišče, po kakšnem postopku in za koliko časa. Uredbo o pridobitvi začasnega zatočišča za državljane Bosne in Hercegovine, izdano na tej podlagi, pa je odpravilo. Po razveljavitvi zakonske določbe in odpravi Uredbe je Ustavno sodišče ugodilo trem ustavnim pritožnikom, ki jim je bila kot prepozna zavržena njihova vloga za priznanje začasnega zatočišča na podlagi protiustavne Uredbe. Zadeve je vrnilo pristojnim upravnim enotam v novo določanje.

7. Odločbo št. U-I-238/99 z dne 9. 11. 2000, s katero je Ustavno sodišče razveljavilo posamezne določbe Zakona o Radioteleviji Slovenija, velja omeniti zlasti z vidika ustavne pravice do varstva osebnih podatkov (prvi odstavek 38. člena Ustave). Iz odločitve izhaja, da predstavlja vsako zbiranje in obdelovanje osebnih podatkov poseg v ustavno pravico do varstva osebnih podatkov. Poseg pa je dopusten, če je v zakonu določno opredeljeno, kateri podatki se smejo zbirati in obdelovati, za kakšen namen jih je dovoljeno uporabiti, nadzor nad zbiranjem, obdelovanjem in uporabo ter varstvo tajnosti zbranih osebnih podatkov. Namen zbiranja osebnih podatkov mora biti ustavno dopusten, zbirati pa se smejo le podatki, ki so primerni in nujno potrebni za uresničitev zakonsko opredeljenega namena.

8. Kot eno pomembnejših odločb, izdanih v letošnjem letu, velja omeniti še odločbo št. U-I-213/98 z dne 16. 3. 2000 (Uradni list RS, št. 39/2000 in OdlUS IX, 58), s katero je Ustavno sodišče odločilo o ustavnosti več določb Zakona o varnosti cestnega prometa. Določbe so bile presojane z vidika skladnosti s 27. členom Ustave (domneva nedolžnosti), z 28. členom Ustave (načelo zakonitosti v kazenskem pravu), 29. členom Ustave (pravna jamstva v kazenskem postopku - postopku o prekršku) ter z 22. členom Ustave, ki ureja pravico do enakega varstva pravic v postopkih pred državnimi organi. Ustavno sodišče je delno razveljavilo le prvi odstavek 215. člena navedenega zakona, s katerim je bila vzpostavljena domneva, da je lastnik oziroma imetnik pravice uporabe vozila storilec prekrška, ker ga je spoznalo za neskladnega z drugo alineo 29. člena v zvezi z 22. členom Ustave. Pri tem je Ustavno sodišče poudarilo, da razveljavitev ne pomeni, da bi bila tudi vsaka druga določba, ki bi zasledovala isti cilj, tj. poskušala preprečiti izogibanje odgovornosti za prekršek, v nasprotju z Ustavo, temveč takšna odločitev pomeni samo, da je treba legitimen cilj doseči z ustavno dopustnim sredstvom. Za številne druge določbe tega zakona, med drugim tudi tiste, s katerimi se predpisuje sankcija prenehanja veljavnosti vozniškega dovoljenja, pa je Ustavno sodišče presodilo, da niso v neskladju z Ustavo.

9. Na koncu pa, čeprav po pomenu ne nazadnje, je treba omeniti še sklep Ustavnega sodišča št. U-I-214/00 z dne 14. 9. 2000, s katerim je Ustavno sodišče zavrglo pobudo za začetek postopka za oceno ustavnosti točk I in II Ustavnega zakona o dopolnitvi 80. člena Ustave. Pri tem je ugotovilo, da je določba I. točke Ustavnega zakona nedvomno sestavni del ustavne materije, zato je odreklo pristojnost za njeno presojo. Za točko II pa je presodilo, da sama po sebi ne

predstavlja ustavne materije, ampak ureja vsebino, ki je sicer vsebina zakonske ureditve. Takšne določbe bi bile glede na materialni kriterij lahko predmet presoje v postopku pred Ustavnim sodiščem, če njihov namen ne bi bil zagotoviti prehod v novo ustavno ureditev. V tem primeru je šlo ta tak primer, zato je Ustavno sodišče sklenilo, da tudi v tem delu ni pristojno za presojo Ustavnega zakona. Kriteriji, po katerih je Ustavno sodišče presojalo navedeni ustavni zakon, niso bili na novo vzpostavljeni v tej zadevi, saj jih je Ustavno sodišče uporabilo že ob presoji nekaterih določb Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije v sklepu št. U-I-332/94 z dne 11. 4. 1996 (OdiUS V, 42).

Že v poročilu za preteklo leto sem opozoril na to, kam lahko pripelje lahkomišeln odnos do vprašanja spoštovanja odločb Ustavnega sodišča. Državni zbor se je z dopolnitvijo Ustave odzval na odločbo Ustavnega sodišča glede ugotovitve referendumskega izida o volilnem sistemu. Ustavodajna moč Državnega zbora, kadar gre res za ustavno materijo, je nedvomno sredstvo zavor in ravnovesij, ki ga ima ta na razpolago v razmerju do odločitev Ustavnega sodišča. Splošno razglašanje, da Državnemu zboru odločb Ustavnega sodišča, s katerimi se morebiti ne strinja, ni treba spoštovati, pa v ta sklop prav gotovo ne sodi. Poleg tega pa je treba posebej opozoriti tudi na to, da so bila stališča, ki jih je glede navedenih vprašanj zavzela tako imenovana "Beneška komisija", v bistvu enaka stališčem, ki so bila pred tem predstavljena že v navedenem sklepu Ustavnega sodišča.

III. SPOŠTOVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA

Republika Slovenija je ustavno deklarirana kot pravna država, v kateri velja delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno in v kateri se spoštujejo človekove pravice in temeljne svoboščine. Bistvo načela delitve oblasti je prav v njegovi temeljni funkciji varovanja človekove svobode in dostojanstva v razmerju do države. Demokratična učinkovitost delitve oblasti je odvisna predvsem od kakovosti razmerij vzajemnega nadzora, omejevanja, pa tudi sodelovanja, ko gre za skupno, uravnoteženo in učinkovito doseganje nacionalnih ciljev. Načelo delitve oblasti zato ne dopušča absolutne avtonomnosti posameznih vej oblasti, ampak med njimi vzpostavlja medsebojno odvisnost in zagotavlja, da vsaka od njih izvršuje funkcije, ki so po svoji naravi zakonodajne, izvršilne in sodne. In prav na slednji vidik načela delitve oblasti se prepogosto pozablja. Temeljni pogoj, da institut zavor in ravnovesij kot glavno gibalo načela delitve oblasti sploh lahko deluje, je prav to, da mora vsaka od vej oblasti izvrševati svoje pristojnosti in za njihovo (ne)izvrševanje tudi odgovarjati. Te odgovornosti se ne more razbremeniti. In prav v tej luči Ustavno sodišče že ves čas opozarja na vprašanje (ne)spoštovanja odločb Ustavnega sodišča.

1. Že v dosedanjih letnih poročilih so bili omenjeni primeri, v katerih je Ustavno sodišče na podlagi 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču ugotovilo, da je predpis v neskladju z Ustavo, in zakonodajalcu določilo rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti. V nekaterih takšnih primerih se je zakonodajalec doslej odzval, čeprav ne vselej pred iztekom rokov, zaskrbljujejo pa primeri, v katerih je rok že potekel in zakonodajalec svoje obveznosti, v nekaterih primerih celo po več letih, še ni izpolnil. Ustavno sodišče je doslej že večkrat opozorilo, da zakonodajalec s takšno opustitvijo ravna v nasprotju z načeli pravne države in z načelom delitve oblasti. K temu pa velja dodati še nadaljnje opozorilo, ki kot logična posledica izhaja prav iz zgoraj omenjenega temeljnega pogoja, da mora vsaka veja oblasti izvrševati svoje pristojnosti in da se odgovornosti za njihovo izvrševanje ne more izogniti. Prav tako, kot je jasno, da je pristojnost zakonodajalca, da zakonsko uredi določeno vprašanje, je jasno tudi, da za obstoječe stanje nosi svoj del odgovornosti tudi Vlada. Vlada je

tudi v naši ureditvi predlagatelj zakonskega urejanja odnosov med subjekti in nosi odgovornost za stanje na posameznih področjih. Tudi zanjo so odločbe Ustavnega sodišča obvezne. Zato je sestavni del njene odgovornosti tudi to, da pravočasno predlaga Državnemu zboru zakonsko ureditev, s katero naj se odpravi z odločbo Ustavnega sodišča ugotovljena protiustavnost.

V nadaljevanju opozarjam na nekatere, zlasti najstarejše primere nespoštovanja odločb Ustavnega sodišča.

Na prvem mestu velja omeniti odločitve, ki so bile posebej navedene že v lanskem poročilu, pa je očitno, da tudi posebno opozarjanje nanje ne zaleže. V odločbi št. U-I-114/98 z dne 15. 7. 1999 (Uradni list RS, št. 61/99 in OdlUS VIII, 187) je Ustavno sodišče ugotovilo, da ni v skladu z Ustavo, da zakonodajalec s posebnim zakonom ni uredil pogojev in postopka za uveljavljanje pravice do odškodnine po Zakonu o popravni krivic. Ustavno sodišče je to protiustavnost ugotovilo že z odločbo št. U-I-86/94 z dne 14. 11. 1996 (Uradni list RS, št. 68/96 in OdlUS V, 153) ob oceni ustavnosti Zakona o žrtvah vojnega nasilja, ki se je glede odškodnine prav tako skliceval prav na ta poseben zakon, ki ga zakonodajalec ni sprejel. Tedaj je bil zakonodajalcu določen šestmesečni rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti. Rok se je iztekel 29. 5. 1997. Ugotovljena protiustavnost še vse do danes ni odpravljena. Tudi to, da Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-114/98 sploh ni več določilo roka za odpravo protiustavnosti - kar je celo v nasprotju z Zakonom o Ustavnem sodišču - med drugim dokazuje, da tudi Ustavno sodišče ne more izvajati svoje ustavne vloge v celoti, če se zakonodajalec in Vlada ne odzivata na njegove odločbe in ne izvršujeta svojih pristojnosti v sistemu državne oblasti.

Posebej je treba opozoriti, da so glede Zakona o dohodnini neizvršene že kar tri odločitve Ustavnega sodišča. Že v lanskem poročilu je bilo opozorjeno na odločbi št. U-I-19/94 in št. U-I-296/95. Z odločbo št. U-I-19/94 z dne 14. 11. 1996 (Uradni list RS, št. 68/96 in OdlUS V, 156) je Ustavno sodišče ugotovilo, da so določbe 10. člena Zakona o dohodnini v neskladju z Ustavo, kolikor ne izvezajo v celoti od obdavčenja tistih zneskov, ki jih roditelj mora nameniti preživljanju svojega otroka, da bi temu zagotovil življenjski minimum. Državni zbor bi moral ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta. Z odločbo št. U-I-296/95 z dne 27. 11. 1997 (Uradni list RS, št. 82/97 in OdlUS VI, 157) je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost nekaterih določb Zakona o dohodnini, Zakona o davku od dobička pravnih oseb in Zakona o posebnem davku na določene prejemke, ki zadevajo povračilo stroškov, ki jih je zavezanec imel v zvezi z delom, kolikor Vladi brez določitve zakonskega okvira prepuščajo podrobnejšo določitev stroškov v zvezi z delom in določitev višine teh stroškov, do katere se povračila zanje ne všttevajo v osnovo za davek od osebnih prejemkov oziroma do katerih se ti stroški priznavajo kot odhodek pri ugotavljanju davčne osnove. Prav tako je ugotovilo protiustavnost določbe 43. člena Zakona o dohodnini, kolikor ne omogoča upoštevanja stroškov zasebnika z njegovim prevozom na delo in z dela kot odbitne postavke pri ugotavljanju davčne osnove. Določen je bil šestmesečni rok za odpravo ugotovljene protiustavnosti.

Rok za odpravo prvougotovljene protiustavnosti se je iztekel pred tremi leti, rok za odpravo drugougotovljene protiustavnosti pred dvema letoma in pol. Navedenima dvema protiustavnostima pri Zakonu o dohodnini pa se je pridružila še protiustavnost, ugotovljena z odločbo št. U-I-10/98 z dne 22. 4. 1999 (Uradni list RS, št. 36/99 z dne 14. 5. 1999 in OdlUS VIII, 83), s katero je Ustavno sodišče ugotovilo, da je v neskladju z Ustavo četrta alineja prvega odstavka 11. člena Zakona o dohodnini, ker glede pravice do zmanjšanja davčne osnove pri odmeri dohodnine zaradi preživljanja pastorkov razlikuje med primeri, ko otroci živijo v družinski skupnosti s svojimi starši, in primeri, ko živijo v družinski skupnosti z enim od staršev

ter očimom oziroma mačeho. Če bi Ustavno sodišče razveljavilo navedeno določbo Zakona o dohodnini, bi pravico do davčne olajšave vzelo še tistim osebam, ki jo po veljavni ureditvi lahko uveljavljajo. Zato se je odločilo za ugotovitev protiustavnosti. Šestmesečni rok za odpravo protiustavnosti se je iztekel pred več kot enim letom.

Z odločbo št. Up-53/96 z dne 28. 10. 1998 (Uradni list RS, št. 77/98 in OdlUS VII, 238) je Ustavno sodišče ob reševanju ustavne pritožbe ugotovilo, da sta člena 82 in 83 Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki urejata postopek in roke za presojo mnenj zdravnika in zdravniških komisij ter pravico zahtevati izdajo dokončne upravne odločbe o mnenju zdravniške komisije prve stopnje, v neskladju z Ustavo, ker posegata v pravico do učinkovitega pravnega sredstva in pravico do sodnega varstva. Enoletni rok za uskladitev je potekel že pred enim letom.

Prav tako še vedno ni odziva zakonodajalca na odločbo št. U-I-301/98 z dne 17. 9. 1998 (Uradni list RS, št. 67/98 in OdlUS VII, 157), s katero je bila ugotovljena protiustavnost Zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij glede Mestne občine Koper. Določen je bil enoletni rok za odpravo protiustavnosti.

Z odločbo št. U-I-273/98 z dne 1. 7. 1999 (Uradni list RS, št. 60/99 in OdlUS VIII, 169) je Ustavno sodišče ugotovilo, da je v neskladju z Ustavo to, da Zakon o družinskih razmerjih za odločanje o varstvu in vzgoji otrok določa v 105. členu pristojnost centra za socialno delo, v 78. členu pa pristojnost sodišča. Enoletni rok za uskladitev se je že iztekel.

Morda ni odveč opozoriti, da se bosta v kratkem iztekla tudi roka za odpravo ugotovljene neskladnosti glede Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o izvršbi in zavarovanju. Z odločbo št. U-I-49/98 z dne 25. 11. 1999 (Uradni list RS, št. 101/99 in OdlUS VIII, 266) je Ustavno sodišče ugotovilo neskladnost 101. člena Zakona o delovnih razmerjih z Ustavo, ki določa ex lege prenehanje delovnega razmerja ob dopolnitvi pogojev za pridobitev pravice do polne starostne pokojnine. Z odločbo št. U-I-339/98 z dne 21. 1. 1999 (Uradni list RS, št. 11/99 in OdlUS VIII, 13) pa je ugotovilo protiustavnost 1. točke prvega odstavka 102. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju, kolikor ne določa, da je nezarubljivi del plače sorazmerno višji v primeru, če dolžnik preživlja otroke ali druge osebe, za katere obstaja zakonska dolžnost preživljanja.

2. Dolžnost vseh državnih organov, da v pravni državi izvršujejo pristojnosti, ki jih imajo na podlagi ustavno določenega položaja v sistemu, ki temelji na načelu delitve državne oblasti, odpira z vidika spoštovanja odločitev Ustavnega sodišča še en vidik. Ta je za razliko od zgoraj predstavljenega pomemben pri razveljavitvenih odločbah.

Kadar se Ustavno sodišče odloči za razveljavitev zakonskih določb z odložnim rokom, v obrazložitvi odločbe navede, kateri so tisti ustavnopravni razlogi, ki zahtevajo, da sicer protiustavne zakonske določbe ni mogoče razveljaviti takoj. Ti ustavnopravni razlogi so tisti, ki jih mora na drugi strani upoštevati normodajalec pri presoji, ali je razveljavljeno zakonsko ureditev treba nadomestiti z novo. Če zaradi neaktivnosti zakonodajalca ali drugega normodajalca nastopi učinek razveljavitve in nastopijo posledice, ki se jim je Ustavno sodišče hotelo prav z odložnim rokom izogniti, potem odgovornost za takšno stanje ni na Ustavnem sodišču in njegova odločba tudi ni podlaga za nastanek takšnih posledic, temveč je polna odgovornost za posledice vselej na strani zakonodajalca oziroma drugega normodajalca. Ta njegova odgovornost izhaja prav iz tega, da je v pravni državi, v kateri velja načelo delitve oblasti, vsak državni organ dolžan izvrševati svoje pristojnosti.

Nazoren primer nerazumevanja položaja Ustavnega sodišča ter Državnega zbora in Vlade v sistemu državne oblasti predstavlja nedavno ravnanje Pošte Slovenije v zadnjem primeru podražitve poštnih storitev. Pošta je v dnevnem časopisju celo objavila oglas, da se cene poštnih storitev zvišujejo na podlagi odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-96/99 z dne 3. 2. 2000 (Uradni list RS, št. 17/2000) in vsem uporabnikom njihovih storitev poslala anekse k pogodbam, ki jih je prav tako utemeljevala z navedeno odločbo Ustavnega sodišča.

Z navedeno odločbo je Ustavno sodišče razveljavilo 1. točko 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost, na podlagi katere je bila Pošta Slovenije oproščena plačevanja davka na dodano vrednost za vse poštno storitve, ki jih opravlja. To pa so tako poštno storitve v pogojih obvezne gospodarske javne službe, ki jih opravlja le Pošta, kakor tudi poštno storitve, katerih opravljanje je prosto in jih poleg Pošte opravljajo tudi drugi subjekti.

Ustavno sodišče za različno obdavčitev poštnih storitev v odvisnosti od subjekta, ki te storitve opravlja, ni našlo razumnega razloga. Zato je odločilo, da ureditev, katere posledica je ustavno nedopustna neenakost med posameznimi subjekti, ni v skladu z Ustavo. Ker pa je Ustavno sodišče hkrati ocenilo, da bi bila davčna oprostitev za tiste poštno storitve, ki se izvajajo v pogojih obvezne gospodarske javne službe, ne glede na to, kdo jih izvaja, razumna in utemeljena, je ureditev razveljavilo s šestmesečnim odložnim rokom. V tem času bi zakonodajalec, z upoštevanjem razlogov navedenih v odločbi, lahko na novo normiral olajšavo za poštno storitve tako, da bi bili izvajalci, ki te storitve izvajajo v enakih pogojih, tudi enako obdavčeni. Podlaga za podražitev poštnih storitev je bila torej odločitev zakonodajalca (ali glede na že povedano Vlade), da v času odložnega roka ne bo na novo uredil davčnih olajšav, ne pa odločitev Ustavnega sodišča.

IV. GIBANJE ŠTEVILA ZADEV

V prvih enajstih mesecih je imelo Ustavno sodišče 32 rednih sej ter 13 upravnih sej. Senati za preizkus ustavnih pritožb s posameznih področij so se sestali na 26 sejah. V tem času je bilo opravljenih 7 javnih obravnav, s tem da teh zaradi volitev poslancev Državnega zbora v jesenskem času zasedanja Ustavnega sodišča ni bilo mogoče izvajati, saj je v večini primerov prav Državni zbor nasprotni udeleženec v postopku pred Ustavnim sodiščem.

Statistični podatki o gibanju števila zadev pred Ustavnim sodiščem v obdobju od leta 1995 do 30. 11. 2000 so priloženi poročilu.

1. Stanje nerešenih zadev

Na dan 30. 11. 1999 je imelo Ustavno sodišče v delu 413 zadev za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov ter 460 zadev ustavnih pritožb, to je skupaj 873 zadev. Leto zatem, to je na dan 30. 11. 2000, ima Ustavno sodišče v delu približno enako število zadev in sicer 381 zadev za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, 1 zadevo za predhodno mnenje o ustavnosti mednarodne pogodbe v postopku ratifikacije ter 492 zadev ustavnih pritožb, to je skupaj 874 zadev. Pri tem ima Ustavno sodišče v delu za približno 8% zadev za presojo predpisov manj kot v preteklem letu, na drugi strani pa zato za 7% več ustavnih pritožb kot v preteklem letu.

Glede na čas prejema zadev je imelo Ustavno sodišče po stanju na dan 30. 11. 2000 v delu še 2 zadevi za oceno ustavnosti zakonov ter 3 zadeve ustavnih pritožb iz leta 1996, 17 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov in 11 zadev ustavnih pritožb iz leta 1997 ter 70 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov in 61 ustavnih pritožb iz leta 1998. Ostale zadeve so pripadle v zadnjih dveh letih. Zadeve iz let 1996 in 1997 je Ustavno sodišče v letošnjem letu reševalo kot prednostne zadeve. To se bo nadaljevalo tudi v letu 2001, tako da je mogoče pričakovati, da bodo najstarejše zadeve v tem letu tudi rešene. Poleg tega pa je Ustavno sodišče v letošnjem letu reševalo v skladu z določbo 52. člena Poslovnika Ustavnega sodišča kot prednostne tudi številne novejšje zadeve, med njimi je na podlagi šeste alineje 52. člena Poslovnika v 12 zadevah, prejetih v letošnjem letu, sprejelo sklep o njihovem prednostnem reševanju.

2. Podatki o prejetih in rešenih zadevah

V prvih enajstih mesecih letošnjega leta je Ustavno sodišče prejelo v delo 274 zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov, 19 sporov glede pristojnosti za odločanje v denacionalizacijskih zadevah ter 414 zadev ustavnih pritožb, to je skupaj 707 zadev. To pa pomeni, da pripad zadev za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov že v prvih enajstih mesecih letošnjega leta dosega lanskoletni celoletni pripad, kar pomeni, da ga bo do konca leta presegel, pripad zadev ustavnih pritožb pa je že v prvih enajstih mesecih letošnjega leta za 19% večji od lanskoletnega pripada. Navedeno kaže, da je bila utemeljena naša lanskoletna ocena, da je zgolj na podlagi podatka o znižanju pripada zadev v enem letu preuranjeno sklepati, da bi število novih zadev tudi v bodoče upadalo ali pa se ustalilo na nižjem pripadu zadev.

Če primerjamo podatke o pripadu zadev za presojo ustavnosti oziroma zakonitosti predpisov za zadnjih pet let, je treba reči, da nam pravo sliko o obsegu dela pokažejo podatki šele, če upoštevamo število združenih zadev. Če Ustavno sodišče prejme večje število pobud, ki so vse usmerjene zoper iste ali povezane določbe istega predpisa, pride še v istem letu ali pa v letu za tem, ko zadeve pripadejo v delo, tudi do njihove združitve s starejšimi zadevami, ki so že v delu. Če upoštevamo to, potem je treba posebej opozoriti, da je Ustavno sodišče v letu 1995 prejelo kar 75 pobud za oceno ustavnosti Zakona o sodniški službi ter v letu 1996 še štiri takšne pobude in kar 80 pobud za oceno ustavnosti Zakona o vojnih invalidih. Te zadeve so bile delno v letu 1995, predvsem pa v letu 1996 združene z najstarejšo istovrstno zadevo. Zato tudi tako veliko število združitve v letu 1996. Nekoliko povečan pripad v letu 1998 je mogoče v precejšnji meri povezati z zadevami glede oblikovanja občin, medtem ko tako v letu 1999 kot tudi v letošnjem letu ni bilo tako imenovanih množičnih pobud, ampak je prišlo le do nekaj združitve dveh ali treh pobud glede izpodbijanja predpisov. V prihodnjih nekaj letih bo mogoče z večjo gotovostjo reči, ali se bo pripad teh zadev ustalil nekje okrog številke 300 zadev letno.

Med izpodbijanimi predpisi ves čas prevladujejo zakoni. Tudi v letošnjem letu je, podobno kot lani, zadev, v katerih so izpodbijani zakoni, 63,9%, pri čemer je treba upoštevati, da je s posameznimi pobudami večkrat napadenih tudi več zakonov, ki po vsebini sodijo v isto zadevo, tako da je, če bi upoštevali dejansko število izpodbijanih zakonov, ta podatek še nekoliko večji.

V zadnjem letu pa se je tudi povečalo število predlagateljev, ki lahko začnejo postopek za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa z vložitvijo zahteve. V skupnem pripadu števila zadev je bilo 28% predlagateljev, vendar je to povečanje v primerjavi s prejšnjimi leti treba pripisati temu, da je več sodnikov za prekrške vložilo zahtevo za oceno ustavnosti posameznih določb Zakona o varnosti cestnega

prometa. Tako še vedno ostaja splošna slika iz prejšnjih let, po kateri so sprožiteljci teh postopkov še vedno pobudniki, ki morajo izkazati, da izpodbijane določbe neposredno posegajo v njihov pravni položaj (pravni interes).

Takšnega letnega pripada zadev ustavnih pritožb kot v prvih enajstih mesecih letošnjega leta doslej Ustavno sodišče še ni zabeležilo. Če primerjamo strukturo zadev, ki jih je v zadnjih letih prejelo v delo Ustavno sodišče, lahko ugotovimo, da so predstavljale ustavne pritožbe pred petimi leti 40, 6% letnega pripada, da se je ta odstotek zatem bolj ali manj vrtel okrog 50%, medtem ko je v zadnjem letu razmerje prav obratno in predstavljajo ustavne pritožbe že 60% pripada zadev. Kot je razvidno iz podatkov, se je število ustavnih pritožb zelo povečalo v letu 1996, v primerjavi z letom poprej kar za 71%, zatem pa se je letni pripad bolj ali manj ustalil, medtem ko v letošnjem letu spet beležimo bistveno povečanje. Povečanje v letu 1996 je vsekakor treba pripisati temu, da je Ustavno sodišče ustavne pritožbe pričelo reševati šele po uveljavitvi Zakona o Ustavnem sodišču (maj 1994) in da je bilo v prvih letih po začetku pričakovati večji porast števila novopripadlih zadev.

Med prejetimi ustavnimi pritožbami v letošnjem letu jih kar 41% odpade na področje civilnega in gospodarskega prava. Podatki za prejšnja leta niso v celoti primerljivi s podatki za letošnje leto, to pa zato, ker so bile do 8. 9. 1999 tudi vse zadeve ustavnih pritožb s spodročja delovnega prava v postopku za njihov preizkus obravnavane pred civilnim senatom, medtem ko so od tedaj te obravnavane pred upravnim senatom. Zato gre bistveno povečanje ustavnih pritožb z upravnega področja v letošnjem letu deloma tudi na ta račun, predvsem pa je še toliko bolj očitno, da se je prav pripad ustavnih pritožb s civilnega in gospodarskega področja v zadnjem letu bistveno povečal.

V prvih enajstih mesecih letošnjega leta je Ustavno sodišče prejelo 19 sporov glede pristojnosti za odločanje med sodišči in drugimi državnimi organi. Tako kot vsa leta poprej gre za spore glede pristojnosti za odločanje o denacionalizacijskih zadevah. Glede na rok, ki je bil določen za vložitev denacionalizacijskih zadev, bi sicer logično lahko pričakovali, da bi bilo večje število teh sporov sproženih v prvi polovici devetdesetih let. Slika pa je prav obratna. Število teh sporov iz leta v leto narašča. Odločitev o tem, kateri organ je sploh pristojen za odločanje o denacionalizacijski zadevi, predstavlja šele začetek postopka odločanja o zadevi. Zato je nedopustno, da do teh sporov prihaja šele po več letih, od kar je bila zahteva vložena, namesto da bi bilo v tem času že pravnomočno odločeno o vsebini zahtev.

V prvih enajstih mesecih letošnjega leta je Ustavno sodišče prejelo tudi 131 zadev, na katere po določbi 19. člena Poslovnika Ustavnega sodišča odgovarja sekretar Ustavnega sodišča. To so vloge, ki jih glede na njihovo vsebino ni mogoče razvrstiti med zadeve, o katerih je pristojno odločati Ustavno sodišče. V njih posamezniki bodisi izražajo nezadovoljstvo z določenimi predpisi na splošno bodisi zahtevajo mnenje o ustavnosti predpisa nasploh ali v njihovem posamičnem primeru bodisi želijo intervencijo Ustavnega sodišča, ker so nezadovoljni z reševanjem njihovega konkretnega primera pred različnimi državnimi organi, bodisi želijo pravne nasvete, kako naj uveljavljajo svoje pravice. Na te vloge v čim krajšem času odgovori sekretar, tako da pojasni pristojnosti Ustavnega sodišča in predstavi zakonsko določene pogoje, pod katerimi je mogoče začeti postopek pred Ustavnim sodiščem

3. Odločanje o zadevah za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov

Pravo sliko o obsegu rešenih zadev za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov lahko dobimo šele, če odštejemo število združenih zadev. Zadeva, ki se združi s

starejšo zadevo, ki je že v delu, se namreč statistično vodi kot rešena zadeva. Če zanemarimo to, da izjemoma pride do združitve šele v naslednjem letu po prejemu zadeve, in odštejemo združitve, lahko ugotovimo, da se je v zadnjih petih letih število rešenih zadev povečevalo. Le v letu 1997 je Ustavno sodišče rešilo nekoliko manj teh zadev kot v letu poprej. V letu 1998 pa je bilo že rešenih za 41% več zadev kot v letu 1997. V letošnjih prvih enajstih mesecih je bilo tako rešenih za 14% več teh zadev kot v preteklem letu. Če primerjamo število rešenih zadev z letom 1995, pa je v prvih enajstih mesecih letošnjega leta rešenih kar za 132% zadev več kot v letu 1995.

Podatki o načinu rešenih zadev pokažejo, da pobudniki oziroma predlagatelji uspejo v dobri petini zadev (primerjava je glede na število rešenih zadev brez združenih zadev), pri čemer je bilo to razmerje najbolj v korist sprožiteljev postopkov prav v lanskem letu, ko so ti uspeli kar v 27% primerov, v letošnjih enajstih mesecih pa v 21, 7% primerov. Vendar so pri tem še posebej v zadnjih letih praviloma bolj uspešni sprožitelji postopkov, ki izpodbijajo izvršilne predpise in predpise lokalnih skupnosti od tistih, ki izpodbijajo zakonske določbe. V ostalih zadevah bodisi niso bile izpolnjene procesne predpostavke za začetek postopka z zahtevo ali na podlagi vložene pobude bodisi so bile pobude zavrnjene kot očitno neutemeljene ali pa je bilo v postopku odločanja o ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ugotovljeno, da izpodbijane določbe niso v neskladju z Ustavo oziroma zakonom. Tako je Ustavno sodišče v prvih enajstih mesecih letošnjega leta razveljavilo zakonske določbe v enakem številu primerov kot lani, v nekoliko manj primerih ugotovilo prostiustavnost in Državnemu zboru določilo rok za njeno odpravo, prav tako pa je tudi v nekoliko manj primerih kot lani odpravilo oziroma razveljavilo oziroma ugotovilo protiustavnost izvršilnih oziroma lokalnih predpisov.

4. Odločanje o sporih glede pristojnosti

Ustavno sodišče spore glede pristojnosti rešuje v skladu s peto alineo 52. člena Poslovnika prednostno. Tako so bili v prvih enajstih mesecih letošnjega leta rešeni vsi spori o pristojnosti, ki so prispeli do tega dne v letošnjem letu, in spora, ki sta pripadla v delo ob koncu preteklega leta. Razlogov za morebitno dolgo trajanje postopkov v teh zadevah, v katerih je po več letih razčiščeno šele vprašanje pristojnosti za odločanje, zato ni mogoče pripisati odločanju Ustavnega sodišča.

5. Odločanje o ustavnih pritožbah

Prav tako kot je naraščal pripad zadev ustavnih pritožb, se je praviloma povečevalo tudi letno število rešenih zadev, razen v letu 1998, ko beležimo na eni strani bistveno več rešenih zadev za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov v primerjavi z letom poprej, in je bilo v enakem obdobju rešenih za 10% manj ustavnih pritožb kot leto poprej. Vendar pa se je to število že v naslednjem letu začelo povečevati, v letošnjem letu pa je bilo že v prvih enajstih mesecih rešenih za 22,9% več zadev ustavnih pritožb kot v lanskem letu.

Podatki o številu zadev ustavnih pritožb, ki so v posameznem letu sprejete v obravnavo, niso v celoti primerljivi s podatki o številu ustavnih pritožb, s katerimi so pritožniki uspeli. Treba je namreč upoštevati, da gre za statistični pregled, ki je omejen na določeno obdobje, v posameznih primerih pa se zgodi, da o ustavni pritožbi, ki je sprejeta v obravnavo, ni odločeno v istem letu. Zato so seveda primerjave do določene mere relativne, vendar kljub temu lahko pokažejo dokaj zanesljivo sliko o tem, da večina ustavnih pritožb ni utemeljenih. Te so bodisi

zavržene, ker niso podane procesne predpostavke za njihovo obravnavo, bodisi niso sprejete v obravnavo, ker očitno ne gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin. Od skupaj 392 zadev ustavnih pritožb, o katerih je bilo odločeno, je bilo v letošnjih enajstih mesecih letošnjega leta 25 uspešnih, kar predstavlja 6,4% zadev.

Največ ustavnih pritožb je bilo sprejetih v obravnavo v letih 1998 in 1999. In prav v teh letih je bilo izdanih tudi največ ugodnih odločitev za ustavne pritožnike. Vendar je treba pri tem upoštevati, da je tako v enem kot v drugem letu bilo uspešnih 9 pritožnikov, ki so uspeli v istovrstnih zadevah pravice do akontacije vojaške pokojnine.

6. Obseg dela in obremenjenost Ustavnega sodišča

Iz obsega opravljenega dela Ustavnega sodišča je razvidno, da si je Ustavno sodišče tudi v letošnjem letu prizadevalo rešiti čim več zadev. Zaostanki v delu, ki so se nakopičili po bistvenem povečanju pripada novih zadev v preteklih letih, predstavljajo veliko obremenitev pri delu. Sodniki in strokovno osebje Sekretariata Ustavnega sodišča so nadpovprečno obremenjeni. V letnem številu rešenih zadev je vselej določeno število zadev, katerih rešitev ni posebej zahtevna, vendar predstavljajo glede na njihovo število dokajšnjo obremenitev. Na drugi strani pa je vselej tudi večje število zadev, ki odpirajo pomembna pravna vprašanja, ki zahtevajo pred odločanjem o njih skrbno strokovno proučitev. To je še toliko bolj pomembno, kadar gre za vprašanje morebitnih kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin.

Zato je treba pobudi, ki jo je v zadnjem času sprožil bivši ustavni sodnik mag. Matevž Krivic, da se prouči možnost razbremenitve Ustavnega sodišča, načelno izraziti podporo. Tako je na primer povsem jasno, da odločanje o sporih glede pristojnosti med sodišči in upravnimi organi ne sodi pred Ustavno sodišče, saj bi bila kompetenca o kompetenci glede sodnih zadev prav lahko prepuščena rednemu sodstvu. Prav tako verjetno ni pomembnih razlogov, ki bi govorili za to, da bi moralo biti odločanje o zakonitosti izvršilnih predpisov in aktov lokalnih skupnosti - na primer presoja, ali so zazidalni načrti in prostorski ureditveni pogoji, ki jih predpisujejo občine, v skladu z zakonom, v pristojnosti Ustavnega sodišča. Tudi za kakršnekoli spremembe glede tega so seveda potrebne ustavne spremembe.

Kot ključen problem pa ostaja vprašanje, ali in na kakšen način je mogoče omejiti odločanje Ustavnega sodišča v zadevah presoje ustavnosti predpisov in odločanja o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin. S tem vprašanjem se ukvarjajo tudi številna druga ustavna sodišča s podobnimi pristojnostmi kot naše. Rešitve bo namreč treba iskati tako, da bodo skladne s standardi evropske pravne kulture in da bodo hkrati zagotavljale ustrezno raven sodnega varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin v državi. Ustavno sodišče navedeno vprašanje resno proučuje, vendar pa je treba hkrati tudi izrecno poudariti: vsakršne hitre spremembe na tem področju niso na mestu in lahko prinesejo več škode kot koristi.

V. DOSTOPNOST ODLOČB IN SKLEPOV USTAVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče je tudi v letošnjem letu v skladu z določbami Zakona o Ustavnem sodišču objavilo odločbe, izdane v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisa ter sklepe o začasnem zadržanju izvrševanja predpisov v Uradnem listu Republike Slovenije. Sklepe, izdane v teh zadevah, ter sklepe, izdane v postopkih ustavnih pritožb, objavlja Ustavno sodišče v Uradnem listu le na podlagi posebne

odločitve, kadar meni, da je stališče, vsebovano v takšnem sklepu, tako pomembno, da ga je treba posredovati javnosti. Kadar je predmet ustavnosodne presoje predpis, ki ga lokalna skupnost objavlja v svojem uradnem glasilu, se odločitve Ustavnega sodišča objavijo tako v Uradnem listu kot tudi v uradnem glasilu lokalne skupnosti.

Med letom je Ustavno sodišče spremenilo svojo prejšnjo odločitev, da ne objavlja v Uradnem listu odločb, izdanih v postopkih z ustavno pritožbo. Tako so poslej tudi vse odločbe, izdane v postopku odločanja o ustavni pritožbi, objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije. Seveda so v skladu s pravili Poslovnika in Pravilnika o notranji organizaciji in pisarniškem poslovanju Ustavnega sodišča Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 80/2000) imena v teh odločbah označena z naključnimi začetnicami zaradi varstva zasebnosti posameznikov, hkrati pa je tako omogočeno, da se javnost tekoče seznanja s pravnimi stališči, ki jih glede varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin sprejme najvišji organ sodne oblasti na tem področju. Nasprotno pa je Ustavno sodišče sklenilo, da se poslej ne objavljajo odločbe, izdane v sporih o pristojnosti med sodišči in drugimi državnimi organi.

Za to, da so javnosti dostopne odločitve Ustavnega sodišča, posebej skrbi Pravno informacijski center kot posebna organizacijska enota Sekretariata Ustavnega sodišča. Zbirko odločb in sklepov Ustavnega sodišča izdaja že od leta 1992 in ta je že dve leti dostopna tudi na zgoščenki, s tem da zaenkrat ta vsebuje vso sodno prakso do konca leta 1998. V letu 2000 je Ustavno sodišče svojo računalniško podprto bazo podatkov, v kateri so zajete prav vse odločitve Ustavnega sodišča, dalo na razpolago IUS-INFO sistemu pravnih baz podatkov, v katerega je med drugim vključena tudi baza podatkov o sodni praksi Vrhovnega sodišča.

Novost pa predstavlja prenovljena spletna stran Ustavnega sodišča, na kateri bodo poslej dostopne vse odločitve Ustavnega sodišča, ki se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije. Posebnost te internetne strani je tudi v tem, da bo istočasno s slovensko internetno stranjo dostopna tudi njena angleška različica. Ustavno sodišče je namreč s svojo bazo podatkov vključeno v skupno bazo CODICES pri skupnem ustavnosodnem informacijskem centru, ki ga upravlja "Beneška komisija" Sveta Evrope. To nalaga Ustavnemu sodišču obveznost, da svoje pomembnejše odločitve prevaja v angleški jezik. Te odločitve bodo dostopne v angleški različici, poleg tega pa bodo z vzpostavitvijo povezave do baz podatkov Voltairove enciklopedije človekovih pravic postale na nek način sestavni del evropske baze podatkov o odločitvah sodišč na področju varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

VI. MEDNARODNI STIKI

Ustavno sodišče je imelo tudi v letošnjem letu živahne mednarodne stike, zlasti z ustavnimi sodišči drugih držav. Tako smo v letošnjem letu sprejeli delegacije španskega, madžarskega in ukrajinskega ustavnega sodišča, sodnika ameriškega vrhovnega sodišča in predsednika avstrijskega ustavnega sodišča.

Ustavno sodišče je polnopravni član Konference evropskih ustavnih sodišč ter stalni član Frankofonske zveze ustavnih sodišč. Zato se udeležuje vseh mednarodnih aktivnosti, ki jih vodita omenjeni asociaciji. Letos sta se predsednik in sekretarka Ustavnega sodišča udeležila pripravljalnega sestanka za XII. konferenco evropskih ustavnih sodišč, ki bo leta 2002 v Bruslju. Sodnik Ustavnega sodišča in predstojnik Pravnega informacijskega centra sta se udeležila 2. kongresa in zasedanja Generalne skupščine Frankofonske zveze ustavnih sodišč v Librevillu.

Predsednik Ustavnega sodišča se je udeležil konference evropskih ustavnih sodišč v Sarajevu na temo razmerja med ustavnimi sodišči in drugimi jurisdikcijami, 8. konference o sodniški neodvisnosti v San Franciscu, predstavitve študije v čast gospodu Rolvu Ryssdalu v Strasbourgu, posvetovanja o interpretativni vlogi ustavnih sodišč v Novem Vinodolskem, počastitve Dneva ustavnosti avstrijskega ustavnega sodišča, skupaj s sodnico Ustavnega sodišča pa še konference o neposrednem dostopu do ustavnega sodišča v Zakopanih. Sodnici Ustavnega sodišča sta se udeležili konference ILA, ki je potekala v Londonu. Tudi v letošnjem letu pa sta se je Ustavno sodišče v polni sestavi zaradi izmenjave izkušenj v ustavnosodni presoji srečalo z Ustavnim sodiščem Republike Hrvaške, ki je bilo v letošnjem letu gostitelj srečanja.

VI. KADROVSKA STRUKTURA

V letu 2000 so na Ustavnem sodišču izvrševali sodno funkcijo ustavnega sodnika štiri sodnice in pet sodnikov. Sodnica dr. Miroslava Geč-Korošec je funkcijo izvrševala do 30. 9. 2000 in se je s 1. 10. 2000 upokojila. V času sestavljanja tega poročila novi sodnik Ustavnega sodišča še ni izvoljen. Ob tem pa velja izraziti posebno zaskrbljenost zaradi nizkega odziva pravnih strokovnjakov na razpis za zbiranje možnih kandidatov za funkcijo ustavnega sodnika. Preseglo bi namen tega poročila, če bi se na tem mestu spustil v morebitne razloge za takšno stanje.

Poleg sekretarke Ustavnega sodišča in direktorja služb Ustavnega sodišča je bilo po stanju na dan 30. 11. 2000 v Sekretariatu Ustavnega sodišča zaposlenih še 51 sodnih oseb. Med njimi je 21 svetovalcev oziroma drugih strokovnih sodelavcev Ustavnega sodišča, od tega sta dva zaposlena z enotretjinskim delovnim časom. Število strokovnih sodelavcev se je tako v primerjavi z zaposlitvijo lani povečalo za štiri, vendar še vedno ni zadostno.

Največja ovira pri nujno potrebnih dodatnih zaposlitvi je pomanjkanje prostorov. Ti pa predstavljajo tudi bistveno oviro za to, da Ustavno sodišče ne more zaposlovati sodniških pripravnikov. Zagotavljanje možnosti opravljanja enoletnega izbirnega pripravništva na Ustavnem sodišču pa ne bi pomenilo le, da bi tako večjemu številu kandidatov omogočili uspešno opravljanje prakse pred pravniškimi državnimi izpiti, ampak bi pomenilo še bistveno več. Na ta način bi si bodoči sodniki in nosilci drugih pravosodnih funkcij ali poklicev v času pripravništva lahko pridobivali izkušnje s področja varstva človekovih pravic in s področja ustavnosodne presoje predpisov, kar bi gotovo lahko prispevalo k dobremu opravljanju njihovega dela.

VII. MATERIALNI POGOJI DELA - PROSTORI USTAVNEGA SODIŠČA

Že v poročilu za leto 1999 je bilo opozorjeno na to, da ima Ustavno sodišče sicer dostojno urejene prostore za delo, vendar pa vsa obnovitvena dela, ki so v preteklih letih potekala, niso odpravila prostorske stiske Ustavnega sodišča. Še vedno ni realiziran sklep Vlade iz leta 1994, da je treba zaradi zagotovitve potrebnih prostorov za delo Ustavnega sodišča nameniti tudi prostore v drugem nadstropju na Cankarjevi 5. Ob tem, da je bilo na eni strani z obnovo Mladike in pridobitvijo številnih drugih prostorov poskrbljeno za zagotovitev materialnih pogojev za delo drugih državnih organov, se kaže na drugi strani kot popolnoma nevzdržno in neodgovorno ravnanje, ki ne omogoča odprave prostorske stiske Ustavnega sodišča.

Zagotovitev materialnih pogojev za delovanje sodne oblasti namreč ni samo sebi namen. Pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja je ustavna in z

mednarodnimi konvencijami, ki obvezujejo Slovenijo, priznana človekova pravica. Odločanje Ustavnega sodišča v postopkih, ki so v njegovi pristojnosti brez odlašanja oziroma v razumnem roku, je sestavni del te človekove pravice. Le sodnoorganizacijski ukrepi in nadpovprečni napor tako sodnikov kot strokovnega osebja Ustavnega sodišča ne zadoščajo za odpravo zaostankov pri delu Ustavnega sodišča, zato ni odveč opozoriti, da tudi izvršilna oblast države nosi svoj del odgovornosti pri zagotavljanju te človekove pravice.

Predsednik
Franc Testen